

Національний банк України
у системі управління внутрішнім державним боргом

В.Ю. Дудченко,
аспірантка кафедри економічної теорії
Української академії банківської справи

В період трансформаційних перетворень в Україні залучення і використання позик для покриття дефіциту державного бюджету призвело до формування і значного накопичення внутрішнього державного боргу. Великі розміри внутрішнього боргу, зростання витрат на його обслуговування обумовлюють необхідність вирішення проблеми державного боргу, пошуку шляхів вдосконалення механізму його управління.

Управління внутрішнім державним боргом органічно пов'язане з управлінням грошово-кредитною сферою. На сучасному етапі актуалізується питання узгодження грошово-кредитної і боргової політики держави, які в оптимальному взаємозв'язку мають сприяти виробленню ефективного фінансово-економічного механізму регулювання державного боргу. З цієї причини посилюється роль Національного банку України (НБУ), що виконує функції розробки та реалізації грошово-кредитної політики і виступає одним із суб'єктів системи управління державним боргом.

Як безпосередній учасник ринку облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) НБУ виконує обов'язки генерального агента Міністерства фінансів України з обслуговування, розміщення державних облігацій та проведення платежів за ними. Для підвищення ефективності управління державним боргом необхідно забезпечити чітку координацію дій НБУ та Міністерства фінансів України. На початкових етапах розвитку ринку державних боргових зобов'язань неузгодженість дій емітента облігацій (Міністерства фінансів України) та генерального агента з їх розміщення, погашення та виплат доходу (НБУ), поряд з іншими економічними чинниками, негативно вплинула на розвиток ринку ОВДП,

структуру та стан внутрішнього державного боргу. Наслідком непродуманої політики і неврахування змін кон'юнктури став спад активності покупців і вплив коштів з ринку ОВДП. На сьогодні чіткий розподіл повноважень між НБУ та Міністерством фінансів України забезпечує продуктивний механізм проведення торгів ОВДП, що сприяє розвитку державних боргових зобов'язань.

Головним принципом політики управління внутрішнім державним боргом являється мінімізація вартості обслуговування величини державного боргу та відсоткових платежів за ним. Здійснення НБУ функцій платіжного агента Міністерства фінансів у процесі погашення ОВДП і сплати доходу за ними дозволяє сприяти дотриманню політики мінімізації вартості обслуговування державного боргу та оптимізації терміну його погашення. Узгодження і збалансування графіку проведення аукціонів з продажу державних цінних паперів з графіком виплат за державними облігаціями дозволить уникнути ускладнень через нерівномірність та значні коливання виплат по облігаціям, що створюють проблеми в обслуговуванні боргу.

Через виконання функцій дилера на вторинному ринку ОВДП НБУ здійснює вплив на обсяг грошової маси. Інструментом в управлінні грошово-кредитною сферою є операції прямого і зворотного РЕПО, за рахунок яких, в залежності від ситуації на грошовому ринку, НБУ регулює поточну ліквідність банківської системи і стимулює розвиток ринку державних цінних паперів. Підвищення дієвості та подальший розвиток вторинного ринку державних цінних паперів буде сприяти розширенню кола інвесторів, підвищенню ліквідності фінансових ресурсів, що створить передумови для більш вигідного залучення державою необхідних коштів і, таким чином, зниження витрат на обслуговування державного боргу.

Сформований ринок державних зобов'язань є основою грошово-кредитної політики центрального банку. На сьогодні НБУ посідає провідне місце на ринку

державних облігацій, має у своєму арсеналі інструменти для проведення грошово-кредитної політики у поєднанні з управлінням державним боргом.

Дудченко, В.Ю. Національний банк України в системі управління внутрішнім державним боргом [Текст] / В.Ю. Дудченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (25-26 листопада 2004 р.). - Суми : УАБС НБУ, 2004.- С.104-106.